

Delikaatselt Jaapanist ja Ameerik

Giacomo Puccini "Madama Butterfly" "Estonias".
Esietendus 23. oktoobril.

Tavaliselt mõrkjate ütlemitsega Claude Debussy kiitis Puccini Pariisi-koloriidi eest ooperis "Boheem". Jaapani muusikuid valmistab Puccini Nagasaki ilmselt vähem. Ent mõndagi olulist on helilooja siiski tajunud, sest eksootilise suure ooperi asemel kirjutas ta psühholoogiliste pooltoonide ja varjundatud kõlavärvidega modernse kammerdraama. Itaallane ei ilmuta siin üleolevust ega agressiivsust, vastupidi, ta hoiaks käes justkui portselanmaailma.

Lavastaja **Neeme Kuningas** on alal hoidnud ooperi purunemiskartliku hinge. Lavastuses kõnelevad zhestid, hoiak, vihjed nii nagu värvid ja valgus **Jaak Vausi** kujunduses. Tekib ergas emotsionaalne atmosfäär, mida peategelaste Butterfly ja Pinkertoni dueti ajal (I v lõpp) soojendavad oranzhid, kollased ja punased toonid; heitlike meeleoludega II ja III vaatuses muudab päikegi värvi, olles kord roheline, sinine, siis veripunane (see värvikirjeldus on saamatu, aga mõnel etendusel näis, et teatri valgustusspetsialistid on veel saamatumad). Vaatemängulisust on lavastuses just nii palju või vähe kui jaapani rituaalides paratamatu. Igal tegelasel (ka kooriliikmetel) on isikupärane

hoiak ja liikumismaneer. Pulmastseenis joonistatakse välja ametnike ja sugulaste tüüpe; naiskoori miimika ja pilgudki on ilmekad. Kui tenorite oeh-hõiked ka helistikus püsisid... Pretensioone tekitab onu Bonzo (**Teo Maiste, Mati Palm**) lahendus: jaapani preestri zhestid meenutavad hulluvat Boriss Godunovi.

Muidu publiku silm lausa puhkab: lauljad ei vehi naljakalt kätega, ei ripu üksteise kaelas. Butterfly ja Pinkertoni duetti pingestab puudutuste õhkujäämine - justkui hajutaks puudutus lummuse.

Kõige vilkamalt tegutseb laval **Goro (Mati Vaikmaa, Villu Valdmaa)**, tuttavlik kuujaapani teatrist: karakter avaldub eelkõige silmatorkavas välises joonises. Enamasti laulavad Gorot tenorid, kuid "Estonia" noored baritonid tulevad partiiga muretult toime. Baritoni kõrge register ja mõlema laulja selge diktsioon lisavad veel ühe tõlgitsusnüansi. Igal karakteril on oma tegutsemistempe. Suzuki (**Marika Eensalu, Urve Tauts, Ülle Tundla**) väljapeetud väärikus on tähenduslikum kui askeldamine või halamine. Finaaliski võib tema alistunud-lõtvunud kõnnakust hoolimata aimata protesti.

Ameerika pool: irooniline,

suurimalik konsul Sharpless (**Tarmo Sild**) ja noor maailmavallutaja Pinkerton (**Ivo Kuusk, Vello Jürna, Pekka Itkonen**). Tarmo Silla tõlgendus muutus etenduste jooksul sisemiselt aktiivseks, lauljal on õnnestunud vältida oma peamist ohtu - neutraalset lüüritsemist. Lavastaja on tegelassuhted detailselt läbi töötanud: Sild-Sharplessi reageeringuid Pinkertoni Ameerika-ülitamisele on tore jälgida.

Ehkki Pinkertoni roll on nimikangelanna omast tagasihoidlikum, jättis esietendusel säravaima mulje just Ivo Kuusk. Soomlase Pekka Itkoneni "Estonia"-debüüt osutus aga keskpärasest kehvemaks. Maksvusele pääsesid meie tenorite plussid: Kuuse pehme tämber ja eksspressiivsus ning Jürna särisev, paindlik hääl. Kui Vello Jürna laulis viimases vaatuses ühe fraasi pisut õhema, kergema tooniga, oli see nagu kauaoodatud kingitus. Meeldiv, et Jürna ei esita mingit ebamäära itaalia tenoripartiid, vaid ikkagi konkreetset karakterit. Veetlevate Kate Pinkertonide (**Riina Kadaja, Annika Tõnuri, Airi Udras**) puhul jääb ainult kahetseda, et neil on nii vähe laulda. Vahe-märkus: moekunstnik Ivo

"Madama Butterfly". Stseen lavastusest.
Fotod Toomas Volmer

ikast

"Madama Butterfly", Cho-Cho-San - Anitta Ranta (külalisena Soomest), Pinkerton - Ivo Kuusk

Nikkolo teatrimeel on imetlusväärne, kostüümid sulavad kujundustervikusse, on karaktersead ja istuvad hästi. Oleme muretsenud tenorite järelkasvu pärast, seevastu tühik sopranite koosseisus on mõnevõrra ootamatu. "Madama Butterfly" neli esimest etendust toimusid tänu **Solveig Rajale** ja **Anitta Rantale**. Kummagi esietendus ei kulgenud rahuldavalt. Solveig Raja eksis lubamatult palju, klammerdus pilguga dirigendikepi külge, ei kontrollinud füüsilist laulmise ajal. Anitta Ranta hääl mõjus monotoonsena, lavalolek flegmaatilisena. Raja tõestas järgmistel õhtutel, et ta on siiski arenemis- ja omandamisvõimeline laulja, hea vokaalkunstnik, kes valdab tehnilisi vahendeid ja suudab neid nüansikalt kasutada. Ja veel: mida rohkem suhtles laulja oma lavapartneritega ja mängis välja lavastajaleide (näiteks ookeanitaguse kirja nuusutamine), seda loomulikumaks lapsemeelne Butterfly muutus. Anitta Ranta vaimustas publikut eriti

10. novembri etendusel, inspireeriv side valitses solistide ja dirigendi **Peeter Lilje** vahel. Põhitöö ooperi muusikajuhina on teinud **Vello Pähn**, kes hoiab etenduse muusikatervikut ranges haardes. Mõnikord ehk liigagi ranges: Puccini puhul saaks ju otsida ka vabanenud helisemist ja vabamat fraseerimist. Vokaalliine kujundades võiks julgemalt lähtuda tekstist.

Agu Sisask mainib kavalehemõtiskluses, et Puccini aeg vastandas Ida ja Läänt. Sild nende vahel polnud võimalik. Sild muutub sümboliks II vaatuses: Butterfly ootab kogu öö sillal Pinkertoni. Sild on ka punasesse loori mähkunud Butterfly surmapaik. Pinkertoni hüüetele - vahest kõlavad need hoopis Butterfly kujutelmast - vastab nõrkev käesirutus nagu viimane tiivalöö. Erinevalt Puccini remargist ei torma Kuninga-tõlgenduses ülejäänud tegelaskond lavale ahastavaid poose demonstreerima. Uksildus, surm, vaikus kuuluvad Butterflyle. *Tragedia giapponese.*

Kristel Pappel